

[Undervisningsministeren.]

rence kommunerne imellem om at placere institutioner for uddannelse. Men under alle omstændigheder har staten ikke nogen forpligtelse til at betale mere end de $\frac{5}{6}$ af opførelsesværdien eller købesummen.

Det ærede medlem hr. N. Chr. Christensen og det ærede medlem hr. Weikop var inde på forholdet til de privatejede skoler. Jeg vil gerne sige, at jeg ikke kan se, at der er nogen ulykke forbundet med, at man måtte gå over til status som selvejende institution for at få de 100 pct. Den selvejende institution er jo en form, der nyder megen anseelse inden for de frie skolers kreds. Men på den anden side har jeg forstået de følelser, der næres i de privatejede skolers kreds, og jeg vil da gerne udtrykke min påskønnelse af det arbejde, der gøres af disse kredse. Det er der altså taget hensyn til på en måde, som både det offentlige og de private skoler kan være tjent med.

Det ærede medlem hr. Weikop kom ind på spørgsmålet om samarbejdet mellem ministeriet og skolerne. Jeg vil gerne understrege, at jeg anser det for at være en vigtig forudsætning, at man etablerer et sådant forstående samarbejde. Gør man det, vil man også klare de problemer, der vil opstå med hensyn til forståelsen af begrebet uddannelsesformål. Hvad kommunerne angår, er der jo problemer gang på gang, når vi skal finde ud af den økonomiske byrdefordeling mellem stat og kommune. Nu er vi nået til dette kompromis; vi har markeret, at kommunerne må have en andel i udgifterne her, og selv om jeg ikke synes, at det oprindelige forslag var urimeligt, har jeg kunnet gå med til den ordning, der nu er stillet forslag om.

Jeg vil gerne sige til sidst, at ordningen i det hele er udtryk for det ønskelige i et samarbejde mellem stat og kommune, men også et samarbejde mellem de offentlige instanser og erhvervslivets folk. Det er, som jeg udtrykte det ved første behandling, afgørende, at disse parter finder hinanden, og jeg mener, at lovforslaget, som det nu foreligger med de ændringer, der er enighed om, er et godt udtryk for disse bestræbelser. Jeg er glad for den tilslutning, lovforslaget har fået. Jeg forstår, at de ærede ordførere er enige med mig om, at der nu er tilveje-

bragt så hensigtsmæssige rammer for erhvervsskolerne, at de på en god måde kan danne baggrund for de mange bestræbelser, der i fremtiden må øves for at højne skolerne både fagligt og pædagogisk. Jeg udtrykker håbet om, at vi i den kommende tid vil være i stand til at skaffe de fornødne bevillinger til den udbygning, der må finde sted.

Jeg takker for den enstemmige tilslutning, lovforslaget har fået.

Hermed sluttede forhandlingen.

§§ 1-4, ændringsforslagene nr. 1 og 2, § 5, således ændret, ændringsforslag nr. 3, § 6, således ændret, §§ 7-12, ændringsforslag nr. 4, § 13, således ændret, §§ 14-17, ændringsforslag nr. 5, § 18, således ændret, og § 19

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om oprettelse af et universitet i Odense.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 125) findes i tidenden sp. 4345, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1039).

Der var stillet 2 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Lis Groes: Det foreliggende lovforslag om et kommende tredje universitet i

[Lis Groes.]

Odense og et planlægningsudvalg til at overveje, hvor og hvornår yderligere universiteter bør placeres, har alle udvalgets medlemmer kunnet tilslutte sig. Der er også i udvalget enighed om, at det akutte behov for afhjælpning af lokalemangelen på de to bestående universiteter bør afhjælpes snarest muligt. Hvad særlig Københavns universitet angår, havde vi i udvalget lejlighed til ved selvsyn at forvisse os om de usle forhold, der bydes lærere og studenter, og den højterede minister har givet tilsagn om at fremkomme med en helhedsplan såvel på kortere som på længere sigt og at forelægge denne plan allerede i næste folketingssamling.

Udvalget har fået et meget vægtigt materiale tilstillet fra Haderslev, fra Ribe, fra trekantbyerne, fra Ålborg og fra Holbæk, hver argumenterende for, at kommende universiteter bør have sæde netop disse steder. Det må dog forekomme overilet allerede i dag at fastlægge én bestemt by som den mest egnede efter Odense, og mit parti kan derfor med enkelte undtagelser ikke tilslutte sig mindretalsforslaget om allerede nu, ja, straks at oprette et fakultet i Haderslev. Mit nej til mindretalsforslaget må dog ikke opfattes som et definitivt nej til Haderslev; det er blot mit ønske, at vi får tid til virkelige undersøgelser, inden vi tager stilling til, hvor i Sydjylland et eventuelt kommende fakultet skal placeres. Vi kan derimod tilslutte os, at de områder, der må komme på tale i den fremtidige universitetsudbygning, må være det sydlige Jylland, Nordjylland og Sjælland. En endelig stillingtagen til hele dette spørgsmål er der enighed i udvalget om må afvente nærmere undersøgelser i planlægningsudvalget. Ministeren har imidlertid over for udvalget fremhævet, at der efter hans mening intet skulle være til hinder for, at man først går i gang med at opbygge et humanistisk fakultet også i det sydlige Jylland. Også jeg ser meget gerne et sådant universitet bygget i det sydlige Jylland, men naturlig-

vis må vi høre nærmere på planlægningsudvalgets resultater, inden spaden sættes i jorden.

Jeg fremhævede allerede ved første behandling, at universitetsudbygningen er meget bekostelig, og jeg vil da gerne i dag understrege, at for mig er placeringen af kommende universiteter mindre afgørende end viljen til at investere kraftigt i uddannelsen. Der er faktisk meget at indhente, og det er på tide at få begyndt. Eksemplet fra Århus fortæller os da også, at man meget vel kan tage fat fra en ende og så efterhånden bygge videre, men der må være noget facon på tingene. Jeg tror derfor, at der er god grund til en egentlig kulegravning af alle de forskellige faktorer i planlægningsudvalget, som vi jo alle er enige om bør nedsættes. Universiteter bygges ikke fra den ene dag til den anden, men vi kan allerede nu begynde at udbygge bibliotekerne, og det sker formentlig bedst ved at anmode de bestående universitetsbiblioteker om at foretage indkøb til de kommende. Personlig er jeg ikke så lidenskabelig med hensyn til, hvor den fremtidige placering af fakulteter skal finde sted. Meget taler for at begynde i det sydlige Jylland, men det forelagte materiale fra Nordjylland og Sjælland er også velunderbygget.

Det var måske ikke så dumt, om vi fik nogle tal på bordet for, hvor mange penge vi er indstillet på at ofre på hele denne sektor inden for statsbudgettet, inden vi kaster os ud i alt for overdrevne forestillinger om tre nye universiteter plus nødvendig udbygning af de to bestående. Det er jo ikke altid, der i det høje ting er lige så stor velvilje over for store offentlige udgifter som den, der har præget dette udvalgsarbejde.

Professor Poul Meyer karakteriserede i en kronik i Information i går folketingsdebatten omkring universitetsplanlægningen som uansvarlig og overfladisk og ordførerne i folketinget som politikere, der i ganske usædvanlig grad var uvidende om universitetsforhold. Jeg synes langt hellere, pro-

[Lis Groes.]

fessoren skulle have glædet sig over den kappestrid, der er opstået mellem landets forskellige egne for at gøre noget for den højere undervisning. Det er såmænd ikke så mange år siden, man stødte på kompakt modstand, når man mødte med selv beskeden forslag om fremstød på disse områder, og der er da slet ingen tvivl om, at det er en af årsagerne til, at vi er sakket agterud. En af forudsætningerne for, at vi kan præstere en tilstrækkelig udbygning, vil være, at vi kan fastholde den velstandsstigning, der har præget udviklingen gennem de seneste år. Vi ved imidlertid, at der stilles mange andre store krav til byggesektoren; vi skal bygge flere boliger, flere børnehaver, flere skoler, flere sportspladser, flere plejehjem, flere ungdomshjem og flere erhvervsvirksomheder. Dette siges ikke for at neddæmpe iveren for at gøre noget for den højere undervisning.

Jeg er helt overbevist om, at den fortsatte velstandsstigning netop vil være afhængig af, at vi råder over et tilstrækkeligt antal veluddannede unge, og at forskningen får bedre kår, men jeg tror alligevel, det er rigtigt ikke helt at løsrive ønskerne om en indsats på uddannelsesfronten fra økonomiens faste grund. Den begejstring, der i dag præger billedet, skulle gerne holde, når regningen skal betales, og regningen bliver stor; det kan man allerede læse sig til i den betænkning, det økonomiske sekretariat afgav i januar 1962.

Jeg vil dog gerne understrege endnu en gang, at investering i uddannelse og forskning for mig har meget høj prioritet, men jeg vil dybt beklage, hvis vi får halve eller haltende løsninger. Det medicinske fakultet i Odense, som vi for et år siden vedtog at oprette, er endnu ikke påbegyndt. Alene dette fortæller os, at det måske var rigtigt at komme i gang derovre, samtidig med at de nødvendige forbedringer i København og Århus realiseres. Jo før vi kommer i gang med disse projekter, jo større mulighed bliver der for at gå skridtet videre og realisere en eller flere af de andre storartede planer, der er forelagt os. Det ville efter min mening være en helt naturlig ting for et lille land som Danmark, om vi blev foregangsland i undervisningsmæssig henseende, men det vil kræve store ofre af befolkningen.

Vi må heller ikke glemme, at det ikke er nok at bygge huse, vi skal også have uddannet et tilstrækkeligt antal lærere, vi skal have udbygget biblioteker og samlinger af forskellig art.

Det er naturligt, at lokale interesser brydes, men det helt afgørende må naturligvis til syvende og sidst være, at vi får skabt de bedst mulige rammer for den videregående undervisning af vore unge, uanset hvor i landet de kommer fra.

Jeg vil gerne slutte med at anbefale flertalsindstillingen og afvise de to mindretalsudtalelser.

Henry Christensen: Da mit partis ordfører, det ærede medlem frk. Helga Pedersen, ikke kan være til stede, skal jeg gøre nogle bemærkninger.

Hvis det går, som man under det nu overståede udvalgsarbejde har forestillet sig, vil den sidste tredjedel af indeværende århundrede blive en universitetsbyggeriets periode. Det fortæller sammen med mange af de andre opgaver, vi i disse år er stillet over for, og beslutninger, som er truffet, hvilken kolossal betydning der fra alle sider tillægges uddannelsen.

Det foreliggende lovforslag drejer sig som bekendt om et universitet, vort lands tredje, placeret i Odense, men det er karakteristisk, at udvalget i lige så høj grad har beskæftiget sig med det fjerde, med det femte og med det sjette universitet sammen med spørgsmålet om udvidelser og rationaliseringer inden for de to allerede bestående universiteter.

Vi har i venstre længe fremhævet, at meget i vort lands udvikling, ikke mindst i forhold til den europæiske udvikling, talte for, at det blev i den sydlige del af Danmark, den næste universitetsgrundsten kunne blive lagt. Nu står det imidlertid fast, at Odense vil blive vort lands tredje universitetsby, og alle vil sikkert være enige om, at denne by med dens udvikling og traditioner har store forudsætninger for at blive en god ramme og et sundt og frugtbart universitetsklima. Der er naturligvis al mulig grund til ved denne lejlighed at ønske Odense og Fyn til lykke med den opgave, de i fremtiden skal løse her. Vigtigt er det imidlertid, at det lykkes den højtærede undervisningsminister at få en heldig hånd med den plan-

[Henry Christensen.]

lægning og udbygning, som nu skal finde sted.

Som nævnt har vore forhandlinger i høj grad drejet sig om, hvad der skal følge efter. Det fremgår af betænkningen, at undervisningsminister og udvalg er enige om, at det er en bred universitetsudbygning, der skal følge, hvor vi vil se det fjerde, det femte og det sjette universitet påbegyndt og rejse sig, længe inden det tredje, det fjerde og det femte blot er tilnærmelsesvis udbygget. Det betyder en spredning af den højeste uddannelse i meget stor udstrækning, og meget værdifuldt kan opnås; men det er vigtigt, at der samtidig bliver den fornødne indre sammenhæng i den brede opbygning, vi her forestiller os; det gælder også i henseende til spørgsmålet om takten for, hvad universitetskræfter, hvad forskere og hvad dertil hører i uddannelse og universitetsudvikling angår.

De grunde, som vi for længst har fremført, til ud fra principielle synspunkter, hvori indgår nationale hensyn og ikke mindst hensynet til vort lands placering som det europæiske fastlands nordlige post, at ønske en universitetsudbygning påbegyndt i det sydlige Jylland, gælder fortsat og med usvækket styrke. Vi må derfor anse det for et overordentlig betydningsfuldt og realistisk resultat, at den højtærede minister og udvalgets flertal har kunnet tilslutte sig det synspunkt, at i den videre udbygning skulle der intet være til hinder for, at man først går i gang med at opbygge et humanistisk fakultet også i det sydlige Jylland. I virkeligheden har vel kun ét af udvalgets medlemmer, det ærede medlem hr. Morten Lange, taget afstand herfra. Der er altså her tilvejebragt en realitet, der vil vise sig at have betydning, og som vi i mit parti hilser med tilfredshed.

Der er som bekendt yderligere af et mindretal stillet ændringsforslag om, at man allerede nu beslutter dette fakultets eller et eventuelt andet fakultets lokale eller bymæssige placering afgjort inden for området det sydlige Jylland og afgjort til Haderslev. Selv om jeg meget vel forstår ønsket herom, er jeg ikke i tvivl om, at det er det andet opnåede resultat, som foreløbig er det sikre og er den sikre værdi for det sydlige Jylland. Dertil kommer, at der ikke

på nuværende tidspunkt har fundet en rimelig undersøgelse sted af alle de forhold, som må tages i betragtning for sagligt at kunne træffe den endelige afgørelse om den lokale placering inden for det sydlige område. Ej heller har der i udvalget været ført eller vel kunnet føres en mere indgående drøftelse om dette problem.

Jeg tror derfor, at hvad vi med saglighed på nuværende tidspunkt kan gøre, er — hvis man i øvrigt tillægger de principielle synspunkter, som vi har, tilstrækkelig vægt — at pege på og opnå tilslutning til en principiel afgørelse af området, som tilfældet er, og at den fornødne begrundelse for den lokale placering herindenfor bag efter må tilvejebringes og — som lovet os — tilvejebringes så hurtigt, som det er muligt. Det er altså, hvad der nu vil ske, og dermed tror jeg vi i folketinget handler såvel principielt som sagligt rigtigt.

Samtidig må det dog slås fast, at to andre områder derefter trænger sig stærkt på. Det fremgår også af undervisningsministerens oplysninger, at der allerede foregår overvejelser med henblik på en udbygning af højere uddannelsesmuligheder i Nordjylland, og jeg må også tilføje, at jeg er tilfreds med, at ministeren yderligere har lovet at sætte tilsvarende overvejelser i gang for Sjællands vedkommende. Hvad det sidste angår, kan det nemlig ikke bestrides, at specielt i forhold til folketallet er presset på Sjælland mere voldsomt end noget andet sted.

Jeg skal så blot understrege betænkningens alvorlige henstilling om en afklaring og løsning af problemerne vedrørende de to bestående universiteter og da ikke mindst for så vidt de meget alvorlige lokale- og tilretteleggelsesproblemer ved Københavns universitet angår. Alt, hvad der kan gøres her, er dobbelt hjælp, fordi det er hurtigere hjælp i en betrængt situation end noget andet, der kan gøres.

Jeg kan med disse ord anbefale lovforslaget med de i betænkningen nedfældede bemærkninger og må følgelig stemme imod de af mindretallet stillede ændringsforslag.

Gottschalk-Hansen: Det ville ikke alene være usmageligt, men også i direkte strid med sandheden, såfremt et politisk parti eller et udsnit af repræsentanter i det høje ting ville foregive eller mene, at de var bedre

[Gottschalck-Hansen.]

danske eller mere nationale end andre repræsentanter her i tinget. Det politiske hykleri er ikke i nogen henseende mindre utiltalende end det religiøse, men det er ofte farligere. Jeg nævner dette, fordi jeg gerne vil ramme en pæl gennem enhver misforståelse — der findes jo, ærede medlem hr. Qvist Hansen, også tænkende medlemmer i dette ting — om, at mindretallet i sit forslag om oprettelse af et fakultet i Haderslev skulle antyde, at de var mere interesserede i grænselandets problemer end andre politiske repræsentanter i Danmark. Det er ikke tilfældet.

Da vi i 1962 arbejdede med et lovforslag om et medicinsk fakultet i Odense, blev der fra forskellig side givet udtryk for, hvor magtpåliggende nødvendigt det nu også var, at man byggede et universitet op i Sønderjylland. Det ærede medlem fru Lis Groes fremhævede, at hun havde megen sympati for oprettelsen af et universitet i Sønderjylland. Nu konstaterer jeg med sorg i sind, at det ærede medlem i den nys holdte tale ordret sagde: „Personlig er jeg ikke så lidenskabelig med hensyn til, hvor den fremtidige placering af fakultetet skal finde sted.“ Jeg vil dog tro så godt om det ærede medlem, at tankerne om det sønderjyske universitet ikke er lagt ad acta, men stadig lever i det ærede medlems sind.

Det ærede medlem hr. Henry Christensen sagde i 1962, at det tredje universitet efter hans opfattelse burde placeres i Sønderjylland. Nu er vi alle enige om, at der er sket en ændring, og at universitetet bør ligge i Odense, men det fjerde, som vi har tilladt os at drage frem i debatten, kunne man jo passende allerede på nuværende tidspunkt fastslå skulle placeres i det sønderjyske område. Det ærede medlem fru Birthe Wetlesen udtalte sig også i 1962 om det tredje universitet i Sønderjylland, og det radikale venstres pressebureau, altså en presse, som ikke er den højtærede undervisningsminister fremmed, skrev i 1962 følgende — jeg beder om tilladelse til at citere —:

„Med den offensive kraft, der gennem fjernsyn og på anden måde er over tyskhedens indtrængen i Nordslesvig, ville et universitet med en stab af videnskabsmænd og en styrke af studenter kunne danne en passende modvægt. Sønder-

jylland har i mange henseender været for sømt, og skal vi ind i fællesmarkedet, vil danskheden få endnu vanskeligere kår at virke under. Vi må derfor i tide tage alle forhold i betragtning for en sikring af den danskhed, der gennem århundreder har kunnet modstå trykket fra syd. I øjeblikket er det sådan, at hundreder går til aftenskolekursus i tysk for at kunne følge fjernsynets tyske udsendelser. Denne situation er noget anderledes end dengang, da stemningen var en sådan, at man overhovedet kviede sig ved at undervise i tysk i danske skoler selv i det gamle land.“

Jeg vil gerne bede om tilladelse til endnu et citat, idet jeg igen vil henvise til den højtærede ministers partipresse, til dagbladet Politiken, der i en lederartikel den 14. januar 1962 skriver:

„Vil det ikke være rimeligt, at det tredje universitet kommer til at ligge i Sønderjylland, hvor det kan få en speciel kulturel betydning, på sin vis et modstykke til universitetet i Kiel, som i sin tid blev stærkt favoriseret fra tysk side med kulturkampen som baggrund.“

Denne indstilling fra 1962 var også herskende, da vi havde lovforslaget om det tredje universitet til første behandling. Praktisk talt alle ærede ordførere gav udtryk for sympati, for velvilje, for interesse, for forståelse for alle de mange spørgsmål og problemer, som rører sig i grænselandet. Selv det ærede medlem hr. Morten Lange sagde i sin ordførertale:

„Jeg vil med glæde se et universitet i Haderslev.“

men så føjede han ganske vist til,

„hvis det viser sig, at det ud fra andre synspunkter vil kunne skabe et godt og rigtigt universitetsklima“.

Nu skal jeg være den første til at erkende, at et universitet ifølge sin struktur og sit væsen er noget, der er internationalt. Forskning kan ikke være bestemt af landegrænser; der kan ikke lægges bånd, som baster og binder, på det videnskabelige arbejde. Det er indiskutabelt. Men når dette er sagt, så vil jeg gerne have lov til at føje til, at vi, som bor her i moderlandet, og som kun kender de nordslesvigske problemer fra besøg og kontakter dernede, vi har uhyre svært ved at leve os ind i den stolte — vil jeg gerne

[Gottschalck-Hansen.]

sige — og trofaste indsats, som vore landsmænd i grænselandet igennem århundreder, som den radikale presse ganske rigtigt skriver det, har præsteret.

Når man så betænker, hvad den danske kirke har gjort! Vi udbyggede denne kirke også i den del af Slesvig, som ikke ved genereringen i 1920 kom hjem til Danmark. Kirken er jo også i sit arbejde, gerning og mål international, den er ikke bestemt af grænseskel eller nationale synspunkter, men alligevel kom den danske kirke til at betyde usandsynlig meget for danskheden, for den åndsbevægelse, der levede på det nationale plan i Sønderjylland og i Sydslesvig. Jeg kan pege på de friskoler, der er oprettet, og på skolernes indsats som helhed, og jeg kan pege på, hvad den danske folkehøjskole har præsteret, Rødding, Askov, Danebod, og hvad de nu hedder, alle disse kulturcentre, hvor folk kunne samles og være med til at bygge op en åndelig kultur, der viste sin levkraft, sin modenhed og sin berettigelse i de mange, mange år, hvor den nordlige del af Sønderjylland mod folkeviljen var indlemmet i det store tyske rige.

Vi, som oplevede de 5 mørklagte år, som så vor frihed lagt i lænker, vor selvstændighed stækket på sit vingefang, vi, som levede under det pres, som nazismens tyranni var, vi mærkede en lille smule af det, som man gennem de mange, mange år måtte opleve i Slesvig. Jeg anerkender fuldt ud videnskabens internationalitet og forskningens frigørelse fra alt for snævre nationale bånd og grænser, men der er vist ingen, der vil driste sig til at påstå, at et universitet ikke er et bolværk og en borg, der — igen må jeg citere den radikale presse — kan stå som en modvægt imod universitetet i Kiel og en styrkelse af den danskhed, som vi alle i virkeligheden beundrer, og som vi skylder så usigelig meget.

Jeg tror, at man i Sverige gjorde klogt, da man placerede et universitet i Lund; ellers havde Skåne måske været dansk i dag, hvad ved jeg. Men givet er det, at når man arbejder med universitetsspørgsmål og her i det høje ting skal træffe afgørelse om, hvor kommende universiteter skal placeres, kan man godt trække overlegent på skuldrene, ryste på hovedet og være vældig stor og stærk og fornem, men tilbage bliver,

hvad vi skylder de kvinder og mænd, der i grænselandet på så trofast vis og med en så stor dygtighed har stået vagt og værn om danske værdier. Her er det, jeg mener, at et humanistisk fakultet kan have sin betydning.

Den videnskab, der tolkes dér, er jo i virkeligheden anerkendt, al den stund man på Århus universitet har haft en lærestol, hvor den nuværende generalkonsul i Flensborg har været professor med den specielle viden, der knytter sig til Slesvigs historie. Der er ikke alene de filologiske spørgsmål, de sproglige problemer, der er også det historiske og den politiske viden; der er så mange faktorer, der spiller ind, og som motiverer, at man har et universitet med et humanistisk fakultet som det grundlæggende i det slesvigske område.

Jeg vil derfor meget anbefale det høje tings ærede medlemmer at bakke op bag vore ændringsforslag. Vi er ikke mere danske eller bedre nationale, det understreger jeg, men vi prøver på at ytre og udtrykke vort sindelag i et konkret forslag og ikke bare lade det blive ved ord og talemåder og venlighed, uden at der virkelig sker noget som helst i denne sag.

Jeg deler de synspunkter, der er givet udtryk for med hensyn til det meget vigtige og afgørende i, at Københavns universitet bringes i en sådan tilstand, at det kan opfylde de forventninger, man med rette kan nære til et universitet. Det er ikke tilfældet nu. Udvalget har haft lejlighed til at besøge universitetet og se en del af de mildest talt uanstændige lokaleforhold, og det er mærkeligt, når man for en menneskealder siden har erhvervet en embedseksamen ved det universitet, at se, at forholdene ikke i nogen henseende er blevet bedre — tværtimod. Forholdene er ringere, end de var for en menneskealder siden.

Jeg vil derfor opfordre den højtærede minister til at være aktiv med hensyn til en udbedring af universitetet i København, og der melder sig også problemer i Århus. For selv om jeg erkender, at det er meget værdifuldt, at vi får det nye universitet i Odense og kommer i gang med det, vi har stillet forslag om i Haderslev, så kan det ikke motivere, at man forsømmer en udbygning og en stærkt påkrævet forbedring af de to allerede bestående universiteter.

[Gottschalck-Hansen.]

Jeg er også enig i den betragtning, at de repræsentanter for andre egne af riget, der har meldt sig som liebhavere til universiteter — altså det nordjyske og det sjællandske område — har fremført meget vigtige saglige argumenter, der motiverer, at disse egne kommer ind i billedet ved den fremtidige universitetsudbygning, og jeg vil ønske, at vi meget snart må kunne nå frem til en egentlig kortlægning af den fremtidige universitetsudbygning.

Jeg accepterer forslaget om det udvalg, der skal nedsættes til undersøgelse af sagen; men jeg ville være vel tilpas, om det blev et udvalg, der kunne afslutte sit arbejde inden for et begrænset tidsrum, og vi kunne nå frem til en tilfredsstillende løsning af dette spørgsmål.

Ministerens lovforslag om universitetet i Odense har jeg givet tilslutning til — det ser vi meget gerne fremmet; men jeg anbefaler det høje ting at bakke op bag vore ændringsforslag og derved udvide det oprindelige lovforslag til også at omfatte et fakultet i det sønderjyske område, nærmere bestemt i Haderslev, der er udpeget af samtlige repræsentanter i grænselandet som det bedst egnede og mest hensigtsmæssige sted.

Helge Larsen: Under de drøftelser, der har fundet sted i forbindelse med lovforslaget om oprettelse af et tredje universitet i Odense, er det jo gået sådan — hvad der i og for sig ikke er noget mærkeligt i — at der fra en lang række byer og egne i landet er kommet ønsker om at måtte blive taget i betragtning ved planlægning af yderligere universiteter, og derved har man næsten glemt det oprindelige forslag om at vedtage at bygge det tredje universitet i Odense. Også jeg vil derfor gerne — som det er gjort af ærede tidligere ordførere — understrege, at der jo i udvalget er enighed om, at det tredje universitet skal oprettes i Odense. Jeg vil også gerne sætte streg under det, som er nævnt i udvalgsbetænkningen om at finde en løsning på areal- og lokaleproblemerne for de to bestående universiteter, i København og Århus — og det er vel navnlig Københavns universitet, der lider under pladsmangel og særdeles dårlige lokaleforhold.

Når vi i øvrigt drøfter denne udbygning af universiteterne og af hele den højere undervisning — der er vel grund til at fremhæve, at der jo ikke bare er tale om universiteter i traditionel forstand, men om en udbygning af den højere uddannelse i videre forstand — og hvis man tager som rettesnor, at vi inden år 2000 skal have planlagt og påbegyndt endnu 3 universiteter i landet, er der et forhold, som det forekommer mig at man allerede nu også bør have i tankerne, og det er, hvorledes vi kan skaffe det fornødne antal forskere og lærere til at virke ved disse uddannelsescentrer. Jeg ved vel, at der gennem de senere år er sket en betydelig forøgelse af antallet af amanuensisstillinger og adjunkturet både ved Københavns og ved Århus universitet, og at man derigennem har mulighed for at få lærere og forskere til denne undervisning, men jeg beder dog om, at man vil overveje og have for øje, om det ikke vil være nødvendigt, i de kommende år at foretage yderligere udvidelser på dette område, netop med henblik på de store krav, der vil blive stillet til antallet af forskere og lærere i de kommende årtier, når vi skal gennemføre denne vidtgående udbygning af universitetsuddannelsen og højere uddannelser ved andre læreanstalter i øvrigt.

Angående det ændringsforslag, som er stillet af det konservative folkeparti om allerede nu at tage beslutning om oprettelse af et fakultet i Haderslev, må jeg sige på min gruppes vegne — idet jeg dog skal tilføje, at der er enkelte af min gruppes medlemmer, som vil tage et andet standpunkt — at det forekommer os at være urigtigt at tage en sådan beslutning nu. Vi mangler alle beregninger, vi mangler tilstrækkelige oplysninger til at kunne tage denne beslutning. Jeg må anbefale, at man stemmer imod dette ændringsforslag.

Så vil jeg i øvrigt gerne gøre en enkelt bemærkning i anledning af de synspunkter, som det ærede medlem hr. Gottschalck-Hansen anførte som anbefaling for dette ændringsforslag. Det ærede medlem hr. Gottschalck-Hansen citerede en række udtalelser, en række artikler; jeg lagde dog mærke til én ting, som det ærede medlem sagde, nemlig dette, at han udmærket godt vidste, at et universitet er noget, der i

[Holge Larsen.]

sin natur er internationalt; og det synes jeg der skal sættes en ganske tyk streg under. Det er jo rigtigt, at et universitet, som skal drive forskning, i hele sin indstilling må være internationalt, og vi kan vel også sige, at af alle de former for uddannelsesvirksomheder, læreanstalter, man kan tænke sig, er netop et universitet det, der er mindst egnet til at anlægge en stærkt national linje, netop fordi et universitet i hele sin karakter skal være internationalt. Jeg synes, der har været grund til at understrege dette og understrege det, som det ærede medlem hr. Gottschalck-Hansen sagde.

Så føler jeg trang til også lige at gøre en enkelt bemærkning om Kiels universitet, som man jo har draget ind i debatten. Jeg tror, man skal være klar over, at Kiels universitet i dag er et universitet, der arbejder efter disse almene retningslinjer, som det ærede medlem hr. Gottschalck-Hansen selv var inde på, den internationale forskningsindstilling. Vi ved jo også, at Kiels universitet for 100 år siden eller længere tilbage i tiden var et universitet, der blev sat ind for en ganske bestemt politisk anskuelse og kæmpede for et ganske bestemt nationalpolitisk hensyn. Jeg tror ikke, man krænker nogen ved at sige, at Kiels universitet på det tidspunkt var en karikatur af et universitet. Jeg tror også, man derfor skal være meget forsigtig med at drage nogen art af sammenligning i den forbindelse, når vi drøfter universitetsudbygning og universitetsplanlægning i Danmark.

Morten Lange: Jeg håber ikke, at denne debat vil skjule den kendsgerning, at der i udvalget har været enighed om langt de fleste væsentlige punkter, ikke alene hvad angår selve lovforslaget, men også hvad angår baggrunden og forudsætningen for, hvorledes det skal komme til at virke. Det er en enighed, som vi — det vil jeg gerne understrege — endelig må holde fast ved i det høje ting, for jeg er i det sidste stykke tid kommet til at tænke på en ting, som også har været nævnt under denne debat, nemlig at bygningen af de højere læreanstalter vel nok er en af de udfordringer i de kommende 20 år, hvis løsning vil være

afgørende for, hvorledes dette lands skæbne skal blive fremover.

I hele denne debat er det temmelig tit faldet mig ind, hvad det må have været for en kolossal indsats, der blev øvet, da man for 100 år siden landet over opførte højskolerne. Der er ingen, der i dag er i tvivl om, hvad højskolerne har betydet for oplysningen i Danmark; men det kunne være morsomt engang at give sig til at spekulere på, hvorledes pengene til alle disse højskoler var blevet mobiliseret, og hvilken enorm belastning det må have været for dem, der stod bag ved det, og for landet som helhed at gå ind i en sådan opbygningsperiode for noget, som på det tidspunkt var en virkelig udvidelse af vor undervisning. Jeg tror, vi har godt af at tænke på — når man synes, at vor investering i uddannelse måske er tyngende — at på et tidspunkt, hvor dette land var langt, langt fattigere, end det er i dag, var man ikke bange for at gå til makronerne og yde ganske alvorlige ofre for at sikre noget, som var en enorm investering i fremtiden.

Det ærede medlem fru Lis Groes var inde på det centrale område, som hedder økonomien, og de mange penge, der skal til. Jeg forstår godt bekymringerne, men jeg forstår også, at bekymringerne nok skal blive større, når den højtærede undervisningsminister fra tid til anden bliver konfronteret med tal, som man kender udmærket godt, og som viser, at selv efter de mest optimistiske planer ligger investeringen i uddannelsesbyggeri i Danmark i underkanten af, hvad det ligger på i de lande, vi plejer at sammenligne os med. Store fremskridt er øjensynlige, men andre steder har man åbenbart endnu større sko på, så vi kommer meget nemt bagefter. Men lad nu gå med det, og lad os se på dette lovforslag, som jeg mener er en vigtig milepæl på vejen til udbygning af vor højere undervisning; lad os se på, hvad det kan bruges til, og hvor langt det kan bære.

Der er enighed i udvalget om, at vi skal have bygget et universitet i Odense, og foreløbig er det skitseret med 3 fakulteter: et medicinsk, et matematisk-naturvidenskabeligt og et filosofisk fakultet; det er altså med andre ord en væsentlig del af et helt universitet, som man tænker sig bygget inden for de nærmest kommende år.

[Morten Lange.]

Der er ingen nydannelse i universitetstanken i forbindelse dermed; det kan måske komme i detailplanen. Men jeg er undervejs kommet til at tænke på, om vi egentlig ikke stod os ved at spørge den højtærede undervisningsminister, om han ikke kunne tale med sin kollega landbrugsministeren, som er lige så højtæret, for at de to ministre måske i samarbejde kunne finde ud af, om ikke landbohøjskolen i Odense kunne komme i nær tilknytning til universitetet, ja, måske ville stå sig ved at være et fakultet ved vort Odenseuniversitet. Der er meget, der tyder på, at det var en nyskabelse, der kunne give landbohøjskolen en ny karakter, som måske ikke var nogen skade til; det måtte man naturligvis undersøge først, men jeg vil gerne have, at det bliver undersøgt, for jeg tror, det vil gøre byggeriet og hele opbygningen nemmere.

Der er altså enighed om, at et universitet skal skabes i Odense, og der er vist også enighed om, at det haster. Vi må håbe, at den forholdsvis beskedne takt, som landbohøjskoleplanerne er udviklet i, og den tilbageholdenhed, der foreløbig har været om det medicinske fakultet, ikke skal komme til at gælde for hele det byggeri, vi nu ser for os.

Der er i øvrigt i udvalget enighed om nødvendigheden af en udbygning af Københavns og Århus universiteter som en forudsætning for at skaffe lærerkrafter til det nye universitet, men også som en nødvendig sag i sig selv. Vi afventer med stor spænding, ikke mindst på den arbejdsplads, hvor jeg har den ære at arbejde til daglig, at den højtærede undervisningsminister får klaret pladsproblemerne og andet, ikke mindst for Københavns universitet; de er overordentlig påtrængende. Vi er derudover, så vidt jeg kan se, i udvalget enige om, at vi skal have et permanent planlægningsudvalg til at planlægge løbende den ekspansion, vi er inde i både for universitetet i Odense og de yderligere universiteter, som er stillet i udsigt. Naturligvis skal udvalget samtidig også planlægge de øvrige andre højere læreanstalter, som har været mere eller mindre løst omtalt i forbindelse med arbejdet i dette udvalg og også ved tidligere lejligheder. Jeg anser en sådan planlægning for at være overordentlig vigtig, for vi

har i nogen grad måttet benytte os af tommelfingerregler, når vi har diskuteret de højere læreanstalter. Det er efter min opfattelse fuldstændig givet, at en omhyggelig planlægning af hele dette store byggeri er en nødvendighed, hvis det skal blive en succes.

Jeg synes også, at vi i udvalgsarbejdet har fået peget på, at 6 universiteter vel nok bliver det rimelige mål inden for dette årtusinde, og at landbohøjskolen og ingeniørakademiet vel nok er de 2 øvrige institutioner, hvis bygning mest trænger sig på.

Når vi så kommer til det, der skiller udvalget mere eller mindre dybt — og jeg gad nok vide, hvor dybt det egentlig er, når vi får kigget efter — så er det spørgsmålet om placeringen af det såkaldte fjerde universitet. Der er, så vidt jeg kan forstå, næppe noget flertal for, at dette universitet skal placeres i Haderslev. Det ærede medlem hr. Gottschalck-Hansen var så venlig at citere mine bemærkninger ved første behandling, hvor jeg havde sagt i en ganske præcis sammenhæng, at jeg naturligvis ikke have noget som helst imod at se et universitet i Haderslev, men det brugte jeg i virkeligheden for at gøre det helt klart, at hvis det skulle være ud fra nationalpolitiske argumenter, at et sådant universitet skulle opbygges, var jeg klar over, at så begik vi en fejl. Det ærede medlem hr. Helge Larsen gjorde så udmærket rede for, hvorledes forløbet havde været for universitetet i Kiel, som i lang, lang tid lå som et grænseuniversitet. Vi husker formentlig, at fanden er doktor i teologi fra det dengang værende Kiel universitet, og jeg vil da meget nødig have, at vi om lidt ser fanden blive doktor i humaniora fra Haderslev. Det er ikke meningen, at Haderslev ikke har lige så stor og rimelig ret til at anmelde sit universitetskrav som enhver anden egn og by i Danmark og samme pligt til at underkaste sig en dokumentation for, at det er det mest velegnede sted. Det er det, vi skal have dokumenteret. Dér står vi foreløbig noget svagt.

Vi har i udvalget haft besøg af en lang række deputationer fra interesserede områder. Flere af dem har haft den styrke, at de har kunnet komme som repræsentant for flere byer, som er enige om i deres egn at pege på den og den lokalisering. Det er

[Morten Lange.]

naturligvis en styrke. Men en afvejning af disse krav over for hinanden har udvalget efter min opfattelse ikke haft nogen som helst mulighed for. En afvejning af Ribe over for Haderslev har vi ikke kunnet foretage. En afvejning af Ribe over for Kolding og en afvejning af Sydjylland over for Nordjylland lige så lidt. Vi har så godt som ikke argumenter i denne diskussion, og en afvejning af disse 2 regioner over for Sjælland har vi kun knebent forsøgt; det er kun undskyldende nævnt, at der var måske egentlig mere krav på et universitet på Sjælland, men nu har vi de andre krav liggende sådan foran os. For mig er der ingen tvivl om, at vi efter udvalgsarbejdet ved, hvor der kan blive tale om en lokalisering, i hvert fald i hovedsagen, men at vi ikke på nogen måde har kunnet afveje, hvorledes lokaliseringen skal være. Derfor er der for mig heller ikke tvivl om, at det nationalpolitiske ændringsforslag, de konservative medlemmer med enkelte andre har stillet i dag, bør vi helt klart forkaste, idet vi erindrer os, at dermed har vi naturligvis ikke taget Haderslev ud af løbet. Haderslev er stadig i løbet, Haderslev har stadig væk lige så god ret som andre og samme pligt som andre til at dokumentere sine rimelige krav, og jeg håber, man vil gøre det ud fra universitetsmæssige kriterier og ikke ud fra nationalpolitiske argumenter. Jeg synes, det bør undgås. Hvis det er nødvendigt, er det i hvert fald kun et af de argumenter, der skal tages med ind.

Tilbage er så nogle oprindelig noget dunkle, men efterhånden desværre lidt mere afklarede bemærkninger fra den højtærede undervisningsminister, som næppe kan forstås anderledes, når man læser dem — og vil blive forstået sådan af dem, der ikke sidder i det høje ting eller i udvalget — end at det fjerde universitet bør påbegyndes ved hjælp af et humanistisk fakultet i Sydjylland. Det er ikke et citat fra betænkningen, men jeg tror nok, at hvis man ikke skal forstå den højtærede undervisningsministers mening på den måde, så er den i hvert fald sat sådan

på skruer, at den er uforståelig. Jeg mener, at denne udtalelse er uheldig. Enten er den altså et skjul for, at man måske alligevel i den sidste ende i planlægningsudvalget vil blive forledt til at gøre noget andet, eller også er det virkelig en målsætning, og jeg tror, at den højtærede minister er så ærlig, at det virkelig er hans mening. I så fald vil jeg antaste 2 ting. For det første har den højtærede minister over for udvalget ikke kunnet motivere, hvorfor Sydjylland havde særkrav fremfor Sjælland eller Ålborg. Specielt vil jeg da nævne, at i udvalget forekom det mig, at Ålborg motiverede sit krav fuldt så klart som nogle af de andre deputationer, der mødte frem, og jeg kunne pege på, at Roskilde, hvis de ellers havde gidet komme, kunne have peget på Risø og på amtssygehuset i Glostrup som ganske betydelige aktiver. Der er ikke fremlagt noget, der i særlig grad støtter, at Sydjylland skal være et ønskeområde, og hvad egentlig er værre: der er intet som helst fremlagt for udvalget om, at et fjerde humanistisk fakultet vil være det mest påkrævede, idet vi har et humanistisk fakultet i København, som kalder sig filosofisk, vi har et humanistisk fakultet i Århus, som kalder sig humanistisk, og vi har planlagt et humanistisk fakultet i Odense.

Skal vi på nuværende tidspunkt planlægge et fjerde, skal vi dog i hvert fald have dokumenteret, at det er noget, der i den grad er påtrængende sammenlignet med andre universitetskrav. En sådan dokumentation er ikke forsøgt, der er ikke skygge af en sådan forelagt udvalget, og jeg anser derfor bemærkningen for at være, skal vi sige noget for letsindig. Jeg har fornemmelsen af, at den højtærede minister i virkeligheden vil håbe, at sagen må blive yderligere belyst, inden den bliver afgjort, og der kan ske meget i omegnen af Ålborg, omegnen af Holbæk eller af Roskilde, eller hvor ved jeg. Men ikke desto mindre forekommer det mig, at vi her i betænkningen har set noget, som er et forsøg på at binde den kommende lovgivning, og det kan ikke være

[Morten Lange.]

rigtigt; der må helt anderledes effektive undersøgelser til, før en så stor investering begynder at nærme sig lovstadiet. Det er ikke rigtigt ved udtalelser til en udvalgsbetænkning at binde folketingets mere eller mindre fast til en kommende lovgivning, og jeg synes, det skulle have været undgået.

Det er for mig at se stadig væk en lille smule uklart, hvor fast den højtærede minister egentlig har ment sin rækkefølgeplacering, men teksten tyder for mig ganske umiskendeligt på, at det må blive udlagt til enhver tid, som om det fjerde universitet skal ligge et eller andet sted i Sydjylland, det vil sige sønden for hovedvej 1 og norden for grænsen. Jeg tror nok, det vil være rimeligt at få afklaret denne situation. Jeg har derfor ment det rigtigst at foreslå en dagsorden, som lægger et andet synspunkt helt klart frem til folketingets afgørelse, og jeg skal fremsætte følgende forslag til motiveret dagsorden:

„Folketinget henstiller til regeringen at fremme overvejelserne om placeringen og udbygningen af et fjerde, et femte og eventuelt et sjette universitet, så forslag herom kan forelægges folketinget til afgørelse. Det henstilles ligeledes til regeringen at lade det foreslåede planlægningsudvalg foretage de fornødne forberedende undersøgelser uden noget forhåndsdirektiv om fakultetsopdeling, placering eller rækkefølge.

Tinget fortsætter dernæst behandlingen af forslag til lov om oprettelse af et universitet i Odense.“

Formanden: Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Birthe Wetlesen: Som jeg meget stærkt pointerede det ved første behandling af nærværende lovforslag, tillægger mit parti det af nationalkulturelle grunde overordentlig stor betydning, at universitetsudbygningen i det sydlige Jylland påbegyndes snarest muligt.

Selv om den højtærede undervisningsminister har udtalt, at et humanistisk fakultet i det sydlige Jylland forudsættes udbygget jævnsides med opbygningen af de

tre fakulteter ved universitetet i Odense, er jeg bange for, at det trods alt vil komme til at stå i skyggen af universitetsbyggeriet i Odense, såfremt det ikke udtrykkelig understreges i selve loven, at der også er tale om oprettelse af et fakultet i det sydlige Jylland, et fakultet, som i parentes bemærket skal danne kimen til landets fjerde universitet. Jeg har derfor nogen sympati for mindretallets ændringsforslag, der går ud på oprettelse af et fakultet i Haderslev. Imidlertid mener jeg, at det endnu er for tidligt at lægge sig fast på, hvor i det sydlige Jylland fakultetet bør ligge. Der må, som den højtærede undervisningsminister også har givet udtryk for, foretages nøjere overvejelser af, hvilken stedlig placering inden for området der, alle forhold taget i betragtning, må anses for den mest hensigtsmæssige.

Det er derfor min hensigt på mit partis vegne ved tredje behandling at stille ændringsforslag gående ud på oprettelse af et fakultet i det sydlige Jylland samtidig med udbygningen af universitetet i Odense. Vi må derfor stille os afvisende over for mindretallets ændringsforslag, der går ud på oprettelse af et fakultet i Haderslev. Vi vil undlade at stemme; vi mener, at folketinget ikke på nuværende tidspunkt kan binde sig til en bestemt by i det sydlige Jylland.

Udbygningen af universitetet i Odense er vi velvilligt indstillet over for.

Niels Ravn: Når jeg tager ordet her i dag, er det ikke fordi jeg har nogen som helst indvendinger imod udvalgets indstilling om udbygning af det tredje universitet i Odense. Det kan jeg fuldt ud tiltræde. Når jeg har bedt om ordet, er det, fordi jeg gerne vil understrege og erklære mig enig i de udtalelser, ministeren har fremsat i betænkningen.

Efter de udtalelser og den tilslutning, de har fået fra udvalgets flertal, betragter jeg det sådan, at man må håbe, at afstemningen herfra vil vise, at der er flertal for, at det fjerde universitet skal placeres i det, man kalder det sydjyske område.

Jeg kan også være enig i, at planlægningsudvalget nøje må undersøge, hvor i dette område universitetet bør placeres. Når jeg

[Niels Ravn.]

gør det, er det, fordi jeg har det håb og den tro, at dette udvalg vil komme til det resultat, at den bedste placering for vort fjerde universitet i det sydjyske område vil blive Kolding. Jeg skal ganske kort motivere, hvorfor jeg har den opfattelse.

Placeringen i Kolding dækker et område, der befolkningsmæssigt ligger væsentligt over de andre områder, der i så henseende har været nævnt. Man kan i Kolding anviser en plads til universitetet, der ligger i et smukt, frit område og samtidig som en kile skyder sig ind i Kolding by, så der kun er få minutters afstand til banegården. Det er trafikmæssigt et centrum, universitetet bliver placeret i både med hensyn til baner og veje.

Det er ikke Kolding by, der alene har meldt sig som liebhaver til et universitet. Det er hele egnen, der står bag ønsket. Det er de øvrige købstæder i amtet, idet både Vejle og Fredericia stærkt bakker tanken op. Det er hele Vejle amtsråd og De samvirkende Sognerådsforeninger i Vejle amt, der står bag denne beslutning.

Når jeg yderligere går ind for placeringen i Kolding, er det såvel af kulturelle som nationale grunde. Jeg tror, et universitet placeret netop på dette sted med Koldinghus som et vartegn — kan man sige — denne gamle kongeborg, der er opført i sin tid af sønderjyderne, vil jeg mene ville være et udmærket vartegn for et kommende universitet. Og skal dette universitet få den betydning, som vi alle ønsker det bør have i kulturel og national henseende, tror jeg, det er væsentligt, at det placeres i det gamle skelområde mellem Nørrejylland og Sønderjylland. Der vil det kunne drage fra begge sider, og de unge, der vil mødes her, vil have gensidig glæde af at kunne drøfte tingene og påvirke hinanden i gunstig retning.

Ud fra disse betragtninger vil jeg, så varmt det er mig muligt, anbefale den udtalelse, der er i betænkningen, som jeg forudsætter bevirker, at man beslutter sig til Kolding som den kommende universitetsby. Jeg må ud fra disse betragtninger anbefale, at man stemmer imod de af mindretallet stillede ændringsforslag og stemmer for flertallets indstilling.

Formanden: Det ærede medlem hr. H. C. Toft har ordet. Jeg henstiller, at forhandlingen høres i ro.

H. C. Toft: Af den indstilling, der foreligger fra udvalget, der har behandlet forslaget om et universitet i Odense, fremgår det, at hele udvalget indstiller at vedtage dette lovforslag. Denne indstilling er også min, men da man i betænkningen også beskæftiger sig med placeringen af de kommende universiteter, hvor et mindretal indstiller Haderslev som stedet for det fjerde universitet, vil jeg gerne som min opfattelse have lov til at udtrykke, at man ikke på nuværende tidspunkt burde tage endelig stilling til, hvor det fjerde og andre kommende universiteter skal placeres, idet jeg mener, at man først må undersøge alle problemer om kommende universiteters placering, og at folketinget derefter på dette grundlag til sin tid må tage endelig stilling. Jeg kan derfor ikke stemme for det stillede ændringsforslag fra det konservative folkepartis medlemmer m. fl. i udvalget, men vil stemme imod.

Når et flertal af udvalgets medlemmer i betænkningen giver udtryk for, at man må forvente, at de af den højtærede undervisningsminister bebudede overvejelser søges fremmet, må jeg forstå det sådan, at flertallet dermed går ind for de synspunkter, som undervisningsministeren har givet udtryk for, og som er optrykt i betænkningen. Da disse i høj grad peger på det fjerde universitet i det sydlige Jylland, vil jeg gerne sige, at heller ikke jeg mener, at man på nuværende tidspunkt, inden en nøjere undersøgelse har fundet sted, kan tage stilling hertil.

Spørgsmålet om placeringen af universitetet i det nordjyske område, i Ålborg, må gå med ind i overvejelserne på lige fod med de øvrige muligheder, idet dette område i mindst samme omfang som de øvrige nævnte lokaliteter har behov for et universitet, hvis det skal blive muligt for den nordjyske befolkning at komme på linje med det øvrige land.

Med disse bemærkninger vil jeg stemme for lovforslaget om Odense universitet og stemme imod de stillede ændringsforslag. Jeg har ønsket at fremføre, at jeg

[H. C. Toft.]

finder det rigtigt, at planlægningsudvalget for de kommende universiteter i sine undersøgelser om det fjerde universitets placering må have til opgave på lige fod med andre muligheder at vurdere, om det fjerde universitet burde placeres i Ålborg i det nordjyske område. Jeg går ud fra — ja, det er ganske givet — at der, når man bestemmer sig for at ville foreslå det fjerde universitet, må komme forslag her i folketinget om, hvor dette fjerde universitet skal placeres. Det bliver derfor det nye folketing, der skal træffe afgørelse herom, uanset hvad der står i betænkningen over dette lovforslag om andre universiteter end i Odense. Man kan ikke binde det kommende folketing i forvejen, og man bør derfor afvente planlægningsudvalgets arbejde, inden folketinget tager stilling til placeringen af det fjerde universitet.

Søren Jensen: På de af venstre i Hjørring og Ålborg amter valgte medlemmers vegne skal jeg gøre nogle bemærkninger til det foreliggende lovforslag.

Den betænkning over forslag til lov om oprettelse af et universitet i Odense, som nu foreligger for os, minder mig meget om et stykke skumgummi. Den kan fortolkes på flere måder, og vi har jo både i aviserne og også under forhandlingerne her hørt, at den bliver det. Betænkningen, som foreligger, foregriber for mig at se det arbejde, de undersøgelser og den vejledning, som det bebudede planlægningsudvalg skal i gang med med henblik på placeringen af den videre universitetsudbygning og udbygningen af højere læreanstalter her i landet. Ved mange andre lejligheder har man i tinget henvist til de undersøgelser, som kommissioner og udvalg skal foretage, og med henvisning til, at man afventer de undersøgelser, der er i gang, har man udskudt den endelige stillingtagen til problemerne. Det burde man efter vor opfattelse også gøre i dette tilfælde.

Betænkningen om et tredje universitet bør efter vor mening ikke ved løfter fastlægge placeringen af det fjerde universitet eller dele heraf. Den bør kun dreje sig om placeringen af landets tredje universitet, som der er almindelig enighed om skal placeres i Odense, en placering, som vi synes er sagligt velbegrundet. Men det er efter vor

opfattelse ikke sagligt at indføje en passus i betænkningen om, at man med henblik på den videre udbygning af universiteter og højere læreanstalter først går i gang med at opbygge et universitet i det sydlige Jylland.

Efter vor opfattelse må man lade det bebudede planlægningsudvalg få frie hænder til de undersøgelser, som forestår, og undersøgelserne må også omfatte det sydlige Jylland, så man her kan undersøge forholdene på lige fod med de øvrige landsdele, som er interesseret i universitetet, og man kunne efter vor opfattelse også passende undersøge muligheden for en samtidig opbygning af to eller flere universiteter. Der er nok at tage fat på for et sådant planlægningsudvalg, og det er efter vor opfattelse naturligt at afvente resultatet herfra.

Som man vil forstå af det, jeg har nævnt, kan vi heller ikke stemme for det ændringsforslag, der er stillet af et mindretal, bestående af det konservative folkepartis udvalgsmedlemmer plus det ærede medlem hr. From og det ærede medlem hr. Andreas Hansen....

Formanden: Der må ikke ryges i salen.

Søren Jensen: Med placeringen af det tredje universitet i Odense mener vi, at det med hensyn til afstand og befolknings-tæthed vil være forkert at placere et fjerde universitet i Haderslev, og det er motivationen for, at vi ikke kan medvirke til det ændringsforslag, som er stillet. Ud fra saglige grunde er der formentlig enighed om, at et universitet må placeres, så det har et naturligt rekrutteringsområde for de studerende. Der er vel også enighed om, at det må placeres så centralt for disse som muligt. Det har en ikke ringe betydning, at de flest mulige af de studerende kan bo hjemme under studierne; dels er det ikke uden betydning, at forældrene kan følge de unge, medens de læser, dernæst vil det være billigere, og endelig vil det aflaste det store boligproblem, som mange unge studerende står over for. Derfor bør der også efter vor opfattelse tages hensyn til de befolkningsmæssige og geografiske forhold og selvfølgelig også tages hensyn til andre forhold.

Det er naturligt, at vi nordjyder gør opmærksom på vor skuffelse over det resultat, som udgangen af denne universitetsdebat

[Søren Jensen.]

synes at få. Vi var rede til at lade de nordjyske forhold undersøge på lige fod med andre landsdeles forhold, herunder også spørgsmålet om at påbegynde et universitet i det sydlige Jylland, men når man allerede nu giver løfter om, at man vil begynde i det sydlige Jylland, må vi gøre opmærksom på, at vi mener med henvisning til det, jeg har nævnt om befolkningstætheden, afstanden og de geografiske forhold samt hensyntagen til de forskellige landsdele, at det er saglig rigtigt at påbegynde et fjerde universitet i Nordjylland. Der kan henvises til et naturligt rekrutteringsområde med placering i landets fjerdestørste bysamfund; der kan henvises til meget fine trafikforbindelser ud til det område, hvor det er påtænkt at placere universitetet, og der kan endelig peges på en opgørelse over den forventede tilgang til l. g. i de forskellige landsdele. Den opgørelse, som jeg har set, viser, at mens der på Fyn var 750 elever indskrevet i l. g. og i det sydlige Jylland 1.000 elever, så var tallet i det nordjyske område 1.500 elever eller tæt op imod det samlede antal for de to andre områder.

Det er væsentligt, at man placerer et universitet, hvor der i forvejen er et godt undervisningsmiljø, det letter opbygningen, og det kommer undervisningen til gode. Uden at remse alle de højere læreanstalter og kulturelle institutioner op, som findes i Nordjylland, og som et universitet kunne nyde godt af, mener jeg at have lov til at sige, at et nordjysk universitet ville være placeret i et godt undervisningsmiljø.

Skal jeg summere det op, jeg har sagt, mener vi som nævnt, at der er saglige argumenter for at afvente resultatet af de undersøgelser, planlægningsudvalget skal foretage. Disse undersøgelser må også omfatte det sydlige Jylland på lige fod med de øvrige landsdele, men jeg mener, at når man har placeret det tredje universitet i Odense, så er der meget stærke og saglige argumenter, som taler for at placere det fjerde universitet i Nordjylland.

Chr. Madsen: Jeg skal ikke gentage, hvad min nordjyske kollega her har sagt; det meste af det er jeg enig med ham i. Men den debat, som føres her i dag, bliver jo fulgt med meget stor opmærksomhed i Nord-

jylland, og den konservative presse har i særdeleshed rumpet folketingsmændene op til, at der skal siges noget i denne anledning. Man siger endda lige ud ad landevejen, at de nordjyske folketingsmænd ikke er særlig egnede til at forsvare områdets interesser, og det gælder i særdeleshed de konservative folketingsmænd.

For mit eget vedkommende kan jeg tage det meget roligt, for den diskussion, vi har haft i vor partigruppe, og det, der er sket i udvalget med hensyn til udbygningen af universiteterne, ligger på linje med de diskussioner, man har haft i Nordjylland med hensyn til at få et universitet placeret dér. Der gøres et stort arbejde i Nordjylland, og når der tales om Nordjylland, så menes der dermed de 3 amter Hjørring, Thisted og Ålborg. Man arbejder med sagen, man har tilsendt folketinget og udvalget en lang, lang række materiale, hvoraf det fremgår tydeligt og klart, at man på dette område er langt fremme, og derfor er den nordjyske befolkning utilfreds med, at man i betænkningen afgiver løfter om, hvor det fjerde universitet skal være. Den nordjyske befolkning er ikke utilfreds med, at universitetet bygges i Odense, derom er der ingen diskussion i Nordjylland, men der er en meget, meget heftig diskussion, når man nu får at vide, at undervisningsministeriet og udvalget er gået ind for, at man skal afgive et løfte til Sønderjylland eller Sydjylland. Det mener vi er forkert.

Jeg mener, det er forkert, når det ærede medlem hr. Gottschalck-Hansen herfra siger, at vi skylder nogle landområder noget fremfor andre områder. Hvor er argumentationen herfor? Og i særdeleshed: hvor er argumentationen herfor, når det drejer sig om et universitet?

Det ærede medlem fru Lis Groes sagde, at man burde have tallene på bordet, før man bestemte sig for det fjerde universitet, og at man skulle bedømme situationen derudfra, at den bedst mulige ramme skal være til stede for et universitet, i dette tilfælde et fjerde universitet. Det er jeg enig med det ærede medlem i, og derfor vil jeg anbefale de nordjyske repræsentanter — i hvert fald først og fremmest de nordjyske repræsentanter, fordi de til en vis grad er forpligtet dertil — at stemme for det dagsordensforslag, der er stillet. Jeg vil

[Chr. Madsen.]

naturligvis også anbefale de øvrige ærede folketingsmedlemmer at stemme herfor, for det betyder i realiteten, at man ikke binder folketinget og kommende regeringer til at bygge et universitet efter løfter, som nu gives i betænkningen. Jeg har den opfattelse — og det tror jeg i hvert fald hele den nordjyske befolkning har — at når der skal træffes bestemmelse om det fjerde universitet, så må det afgørende være, at der er den bedst mulige ramme, og her er man i Nordjylland ikke nervøs for, at man ikke derfra kan komme med argumenter, tal og skriftlige beretninger, og hvad der ellers kan være, sådan at man også i dette folketing vil erkende, at i Nordjylland ligger den bedst mulige ramme for det fjerde universitet.

Det er egentlig det eneste, jeg ønsker at gøre opmærksom på. I den forbindelse går jeg helt afgjort ud fra, at det er i nøje overensstemmelse med den debat, der er ført i Nordjylland, og hvis man kunne få en kraftig tilkendegivelse på baggrund af vort dagsordensforslag, vil det vække stor tilfredshed i hele dette område.

Evald Kristensen: Da spørgsmålet om kommende universiteters rette placering i høj grad er et egnsudviklingsproblem, vil jeg gerne her ved andenbehandlingen have lov til at gøre nogle bemærkninger på samtlige nordjyske socialdemokratiske medlemmers vegne, og jeg understreger her samtlige.

I modsætning til andre lande har vi i Danmark en bitter politisk strid om egnsudviklingen. Der har dog altid på tværs af partiskellene blandt provinsens folketingsmedlemmer været enighed om, at en spredning af offentlige institutioner, læreanstalter, administration o. s. v. ikke alene er ønskelig, men i høj grad nødvendig, hvis landet ikke skal udvikle sig alt for skævt til skade ikke blot for provinsens beboere, men også for hovedstadens indbyggere. Vi er således i den ejendommelige situation, at medens der i København er en forfærdelig bolignød, der ikke mindst rammer den studerende ungdom, har man i mange jyske provinsbyer ikke det problem at slås med, ja, man kan endog f. eks. i nordjyske landdistrikter se tomme boliger. Den svigtende egnsudvikling har bevirket

de store folkeflytninger, der ikke alene har skabt boligproblemer, men også på en lang række områder har skabt betænkelige forhold. Det vil koste samfundet uhyre summer, hvis disse forhold skal fortsætte, og mange unødige investeringer vil fortsat finde sted.

Det må derfor være påkrævet, at hele vort undervisningsspørgsmål ses under en større synsvinkel, end vi hidtil har gjort, og sammen med de andre problemer løses mere rationelt og efter en vis plan. Vi kan vel ikke vente på en egentlig landsplanlægning, hvori universiteterne kunne indgå som en naturlig del, men derfor kan der godt komme system i arbejdet. Det kan ikke gavne, at det, hver gang der er tale om nye statsinstitutioner ude i provinsen, ender i en kedelig lokalpatriotisk strid, hvis resultat ofte bliver, at institutionerne i stedet for oprettes i København, eller at sagen forhales i årevis. Der er endnu ikke bygget en landbohøjskole i Odense, skønt en sådan for længst er vedtaget, ej heller noget medicinsk fakultet dér. Til belysning af det tempo, man har på, når det gælder provinsen, kan jeg også nævne, at Hanstholm havn, hvis bygning blev vedtaget i 1917, ikke er færdigbygget endnu.

Årsagerne til alt det kan være mangeartede. Men man gavner ikke egnsudviklingstanken, hvis vi hver gang skal ende i en polemik som den, vi har været vidne til i anledning af det forslag, vi behandler i dag. Der må mere system til og mere enighed blandt os, der her i det høje ting repræsenterer provinsen.

Jeg skal ikke foregribe det sagkyndige udvalgs arbejde, har heller ikke mulighed herfor, men jeg beklager, at man ikke ved dette lovforslags behandling har nøjedes med at koncentrere sig om det fynske universitet. Selvfølgelig kan det ikke skade, at man drøfter den videre udvikling, der bør ske med hensyn til universitetsbyggeriet, men det er vel egentlig mere eller mindre nytteløst, at vi prøver på at tiltage os den bestemmelsesret, som må tilkomme det folketing, der vil udgå af valget den 22. september. Jeg er vidende om, at i hvert fald to konservative folketingskandidater, der begge kan forventes at blive valgt i Nordjylland, har den stik modsatte opfattelse af den, som de medlemmer i den konserva-

[Evald Kristensen.]

tive gruppe har, der i dag repræsenterer Nordjylland.

Det, der må tilstræbes, er, at man efterhånden finder et mere fast kriterium for, hvordan den videre udvikling skal ske; det gælder ikke blot universiteterne, men det gælder alle samfundets funktioner. En evig strid blandt provinsens folketingsmedlemmer vil kunne standse en mere sund udvikling, og resultatet vil da blive, at den usunde sammenklumpning omkring hovedstadsområdet fortsætter. Provinsens ungdom vil blive handicappet, og det vil ikke mindst gå ud over dem fra de mere jævne hjem, hvor man ikke har råd til at lade sine børn rejse bort for at få den fornødne uddannelse.

Dagbladet Ny Tid bragte den 24. maj en undersøgelse af de kommende studenter tilhørsforhold i de forskellige erhverv, og heraf fremgik det sørgelige resultat, at kun godt 10 pct. kom fra arbejder- og funktionærhjem. Det er klart, at der i hvert fald går meget menneskemateriale til spilde på den måde, at det ikke kan udnyttes i dag. Universiteter og andre institutioner må lægges dér, hvor menneskene bor, hvis vi skal undgå de store folkeflytninger. Det såkaldte befolkningsunderlag må være den væsentlige faktor for universitetets placering. Jeg behøver her blot at pege på seminariebyggeriet i Ålborg, som man fra flere sider tog afstand fra, fordi man mente, at når der kom et seminarium i Ålborg, ville det komme Ranum seminarium til skade. I dag er begge seminarierne i Nordjylland overfyldt.

Studentertallet fra Nordjylland har i de senere år været stigende; de tal, som det ærede medlem hr. Søren Jensen nævnte, er jo netop de tal, som har været forelagt det nedsatte udvalg. De findes i en opgørelse, hvori de 1.500 elever, som går i 1. g. i Nordjylland, sammenstilles med de 750 elever i 1. g. i Fynsregionen, mens der i det sydlige Jylland, som omfatter både det sønderjyske område og trekantområdet, Ribe og Esbjerg, var 1.000 elever i 1. g. Jeg synes, at de tal taler deres tydelige sprog i Nordjylland.

Jeg har som medlem af udvalget tiltrådt den betænkning, der foreligger, en betænkning, som sikkert vil blive læst på forskel-

lige måder, afhængigt af hvor i landet man bor. Jeg for mit vedkommende læser den på samme måde som lederskribenten i Demokraten, Århus, der mandag den 25. maj skriver — jeg beder om tilladelse til et citat —:

„Der er i og for sig samtidig åbnet vej for, at der i Ålborg kan begyndes med et matematisk-naturvidenskabeligt fakultet. En sideordnethed er til stede.“

Jeg er ganske enig med Demokratens lederskribent i disse betragtninger, og jeg vil gerne sige, at den smukke tale, som det ærede medlem hr. Gottschalck-Hansen holdt, jo tydeligt understregede netop de nordjyske problemer; det ærede medlem holdt en stærkt national tale for Haderslev og Sønderjylland, men sagde, at de saglige argumenter, der var fremført, var i hvert fald kommet fra det nordjyske udvalg. Så ved jeg ikke, hvordan man fratage os den lille fjer i hatten. Jeg vil i hvert fald gerne have, at det ærede medlem, når han kommer til Nordjylland, vil forsøge at gentage den tale, han har holdt her, for det er da noget i retning af, hvad jeg vil kalde lykleri.

De ændringsforslag, der er stillet af de konservative m. fl., kan jeg ikke tiltræde, da de jo går stik imod det befolkningsunderlag, som man tidligere har fastsat som kriteriet for et fremtidigt universitet. Det nye folketing må være frit stillet over for den betænkning, der vil fremkomme fra planlægningsudvalget, og det videre arbejde må ske af hensyn til ungdommen. Universiteterne må nu engang ligge dér, hvor ungdommen er; og for at der ingen misforståelse skal være, vil jeg sige, at det i dag er helt klart, hvor det store udækkede område er, det område, i hvilket ungdommen er dårligere stillet end i det øvrige land.

Jeg anbefaler det af ministeren fremsatte lovforslag.

Vagn Bro: Jeg vil udtrykke min glæde over den betænkning, der foreligger, og jeg lægger afgørende vægt på, at undervisningsministeren over for udvalget har oplyst, at der efter hans opfattelse intet skulle være til hinder for, at man først går i gang med at opbygge et humanistisk fakultet i det sydlige Jylland. Jeg mener, at flertallet i udvalget hermed har slået fast, at man med

[Vagn Bro.]

det fjerde universitet ikke vil begå de fejl, der blev begået for 100 og 150 år siden.

Jeg beklager indstillingen hos de ærede medlemmer fra Nordjylland, for jeg glemmer jo ikke, at man i de nordjyske amter ved en tidligere folkeafstemning — nemlig afstemningen om de fjerne øer — viste sit nationale sindelag ved som de eneste at have flertal derimod.

Jeg beder de ærede medlemmer forstå, at vi her er ved det afgørende punkt. Jeg hørte, da jeg gik på talerstolen, nogen sige, at nu ville der blive sagt Kolding. Aldeles ikke; jeg siger „det sydlige Jylland“. Nu skal kappestriden stå mellem Nordslesvig og Vejle og Ribe amters sydlige dele. Derfor er jeg en lille smule ked af det konservative mindretalsforslag, som er tiltrådt af de ærede medlemmer hr. From og hr. Andreas Hansen, for det vil gøre mig ondt, når det nu kommer til afstemning og får mindretal, og jeg vil vægre mig ved at tro, at dette skulle betyde, at man fremtidig kunne sige: nu har vi stemt om Haderslev, og dermed er Haderslev ude af billedet. Jeg mener, at det sydlige Jylland nu på grundlag af undervisningsministerens ord skal behandles i planlægningsudvalget, der forhåbentlig når til, at alle hovedformål kan opfyldes dér, så man i enighed kan samles om et universitet nede ved grænsen. Jeg vil på dette mindretalsforslag svare: stemmer ikke — ud fra den betragtning ene og alene, at jeg ikke vil have, at Nordslesvig går ud af billedet i spørgsmålet om et universitet i det sydlige Jylland.

Undervisningsministeren (Helweg Petersen): Jeg vil gerne takke ordførerne for den velvillige behandling, man har givet lovforslaget. Selv om der i nogle indlæg er givet udtryk for utilfredshed med de bemærkninger, jeg har fremsat ved første behandling og fremført i udvalget — de sidste finder man i den afgivne betænkning — så er der i hvert fald enighed om, at der skal oprettes et universitet i Odense.

Jeg har også noteret mig, at der er tilslutning til det principielle synspunkt, at der skal ske en universitetsudbygning i de kommende år ad de linjer, man går ind for i lovforslagets bemærkninger, altså at der er et sigte i retning af, at vi her omkring år-

hundredskiftet skal have 6 universiteter. Man må allerede nu gøre sig ganske klart, at udbygningen af den højere undervisning ikke klares med vedtagelsen af et universitetsbyggeri i Odense; det er for mig meget afgørende, at man går ind for denne tanke om en helhedsplanlægning. Vi har jo mange smertelige erfaringer for, hvad der er følgen af, at vi ikke planlægger i tide. Jeg ser det endvidere som noget meget betydningsfuldt, at udvalget uden forbehold tilslutter sig tanken om, at det foreliggende materiale også peger på en udbygning i de regioner, der er nævnt i bemærkningerne til lovforslaget. Disse 3 regioner: det sydlige Jylland, Nordjylland og Sjælland, er der enighed om.

Det ærede medlem hr. Gottschalck-Hansen var inde på spørgsmålet om Sønderjylland og henviste til debatten i forbindelse med det lægevidenskabelige fakultet, og det ærede medlem henviste også til artikler i den radikale presse. Jeg vil gerne sige, at det er jo rigtigt, at man ved behandlingen af lovforslaget om det lægevidenskabelige fakultet var stærkt inde på spørgsmålet om Sønderjylland, og det blev stærkt draget frem ved første behandling her i tinget. Det er det, jeg har søgt at tage hensyn til.

Jeg sagde udtrykkeligt ved første behandling, at jeg fandt, man kunne gå i gang hurtigt, om man ville det, med et humanistisk fakultet i det sydlige Jylland. Jeg har bekræftet dette i mit svar over for folketingsudvalget, og deri er der jo — det vil jeg gerne sige til det ærede medlem — taget hensyn til de ønsker, der er fremført fra sønderjyske kredse. Et universitet et eller andet sted i det sydlige Jylland opfylder det formål, man ønsker tilgodeset, og det er en indrømmelse til de synspunkter, det ærede medlem er gået ind for, når jeg har udtalt mig om placeringen af et humanistisk fakultet i det sydlige Jylland, som sket er. Det, der skiller, er jo den omstændighed, at jeg ikke i dag kan give tilslutning til, at man nærmere præciserer, hvor dette fakultet skal opbygges. Jeg kan ikke gå med til, at man i dag siger Haderslev, og jeg anbefaler, at man stemmer imod mindretallets ændringsforslag.

Endelig vil jeg sige, at det jo først er i den sidste periode, man i Sønderjylland er enedes om at stille forslaget om Haderslev. Der er jo i de sidste måneder forelagt et

[Undervisningsministeren.]

omfattende materiale fra de lokale kredse, som i den del af landet, det sydlige Jylland, arbejder med forslagene på lokalt plan, men det har ikke været muligt at foretage en nærmere overvejelse af, hvilken konkret placering man skulle gennemføre. Det er jo nødvendigt, at vi ser på en lang række spørgsmål, ser på befolkningsunderlaget, ser på boligforhold, på biblioteksforhold, på mulighederne for deltidsbeskæftigede lærerkræfter, på spørgsmålet om ikke-videnskabeligt personale, på beliggenhed i forhold til anden højere undervisning o. s. v. Hele mit svar har imidlertid været en imødekommeelse af en række af de synspunkter, der er fremført fra sønderjysk side.

Det ærede medlem talte om planlægningsudvalget og var inde på den tanke, at man måske skulle tidsbegrænse dette udvalgs arbejde for at fremskynde resultater. Jeg tror, at planlægningsudvalget frem i årene vil få en lang række problemer at tage stilling til, og det må understreges, at det netop er opgaven, at planlægningsudvalget skal beskæftige sig ikke alene med universitetsudbygningen, men også med udbygning af anden højere uddannelse. Jeg gentager, hvad der står i bemærkningerne om, at der her ikke alene er tale om fakulteter i traditionel forstand, men at man må gå videre, når man vurderer, hvilke institutioner der kan knyttes til kommende universiteter.

Må jeg endelig sige — og det er et svar, der har adresse til en række af de ærede talere, der har ført ordet her ud fra de særlige hensyn, der knytter sig til den egn, hvorfra de hidrører — at jeg er meget betænkelig ved, at man fastholder nummereringen af universiteter. Skal vi klare de problemer, der er afdækket i bemærkningerne til lovforslaget, og skal vi nå at gennemføre den udbygning af universitetsundervisningen, så vi når op på de seks universiteter i løbet af dette århundrede, må der jo blive tale om det, man kunne kalde en sakset opbygning, således at på-

begyndelsen af et universitetscenter ét sted i landet ikke indebærer, at dette center skal være fuldt udbygget, før man kan begynde opbygning et andet sted. Hvis man anlagde den filosofi, at man først skal være færdig ét sted, før man begynder det næste, vil hele det grundlag, der knytter sig til den planlægning, der omtales i bemærkningerne, falde, og jeg har forstået, at man her i det høje ting tilslutter sig de grundlæggende synspunkter, der er nedlagt i bemærkningerne. Så kan man også spare sig nummereringen af universiteterne. Skal man vente med at påbegynde i Nordjylland, til man er færdig i det sydlige Jylland, ville man komme hen i nærheden af århundredskiftet, og det er ikke tanken. Det er tanken, at vi omkring århundredskiftet skal være færdige, for i 1980'erne har vi brug for det antal universiteter, hvis vi skal klare den tilstrømning, der er tale om, og hvis vi skal undgå kæmpeuniversiteter — og det er der jo bred enighed om at vi skal. Vi kunne jo nemlig vælge at lave et par store universiteter og så sige, at hermed ønsker vi at løse problemet, men det er der ingen tilslutning til; man accepterer filosofien omkring de seks universiteter. Så må man imidlertid også acceptere, at der sker en jævnsides opbygning, ellers falder den grundlæggende tankegang om de seks universiteter.

Må jeg sige til det ærede medlem hr. Morten Lange, at jeg forstår ikke rigtig hele hans aktion på dette felt. Jeg har forstået, at det ærede medlem er enig i den filosofi, der er udtrykt i bemærkningerne. Jeg har ikke hørt andet i de møder, der har været i udvalget. Jeg forstod på det ærede medlem, at han tog en vis reservation over for det sjette universitet og sagde eventuelt det sjette eller noget i den retning. Det vil altså sige, at det ærede medlem ikke helt følger den grundbetragtning, der er nedlagt i bemærkningerne, men det ville da være interessant at få at vide, hvordan det ærede medlems stilling er til de grundlæggende betragtninger, der

[Undervisningsministeren.]

er anført. Må jeg over for det ærede medlem — og også over for andre ærede talere — referere til, hvad der står i folketingsudvalgets betænkning, gengivet efter hvad jeg har sagt i tinget og hvad jeg har skrevet til udvalget. Jeg har sagt, at der intet er i vejen for, at man først går i gang med at opbygge et humanistisk universitet også i det sydlige Jylland, men jeg beder om, at man sammenholder denne betragtning med den betragtning, der findes lidt længere nede i næste stykke, hvor der står:

„Der kan ikke forventes en fuld udbygning af et universitet i Sydjylland, før opbygningen af fakulteter andetsteds er påbegyndt.“

Deri ligger jo, at man kan begynde i det nordlige Jylland, før man er færdig i det sydlige Jylland, at der kan blive tale om en jævnsides opbygning. Hvorfor er man så så bitter fra det nordlige Jyllands side over, at jeg har søgt at vise, hvordan vi må gå i gang uden for det center, vi nu er enige om skal udbygges, nemlig Odense? Jeg forstår ikke den bitterhed. Jeg synes, man skulle se det som en chance, som udtryk for den vilje til ekspansion, som er så afgørende nødvendig, hvis vi skal realisere den målsætning, hvorom vi er enige.

Endelig vil jeg også pege på, at jeg har sagt, at nu må der jo så tages stilling til, hvor placeringen skal finde sted inden for det sydjyske område, og at der efter min opfattelse intet vil være i vejen for, at der kan fremsættes et forslag til efteråret. Jeg har ikke sagt noget om, hvad dette forslag vil indebære med hensyn til tidspunktet for igangsættelsen; det kan jeg ikke vide noget om. Der er en række praktiske forhold, der må tages stilling til, men første forudsætning er, at man går i gang, og det mener jeg man bør gøre, så man til efteråret kan komme med et forslag. Længere kan bindingen naturligvis ikke række; så må folketinget til den tid tage stilling til, hvordan man fremover vil klare problemet.

Det ærede medlem hr. Morten Lange sagde, at man ikke ved meget om dette behov for det humanistiske fakultet, og at det kan være letsindigt at køre det frem foran andre fakulteter. Jeg vil gøre det ærede medlem opmærksom på, at der sidste

år meldte sig 1.300 til de humanistiske fakulteter i København og Århus, og i år bliver der flere. Vi kunne i dag fylde det tredje universitets humanistiske fakultet, om vi havde det tredje universitet. Så kom ikke og fortæll mig, at der ikke er brug for et yderligere fakultet på dette grundlag om en årrække, for det anser jeg for helt og aldeles givet med det enorme pres, der er på. Men det er klart, og det vil jeg føje til, at planlægningsudvalget må jo så tage stilling til, på hvilken måde de forskellige discipliner inden for det humanistiske fakultet skal etableres.

Til sidst vil jeg gerne sige, at for mig at se er det nødvendigt, dersom man accepterer det grundlag, der findes i bemærkningerne til lovforslaget, at man også tager realpolitiske skridt af stor rækkevidde. Hvis man ikke forbereder sig på udbygningen med hensyn til de ydre midler, der må stilles til rådighed, ja, så er det omsonst, så vil man ikke kunne realisere målsætningen. Vil vi det mål, der er skitseret i lovforslaget, må vi ville midlerne, og midlerne er hurtig og kraftig handling, nødvendige investeringer og dristighed, vilje til at gøre en indsats. Det er rigtigt, at der er mange uafklarede problemer, men der er også, hvis vi har vilje dertil, rige muligheder, og der er rige muligheder for, at alle dele af landet, således som det er skitseret i bemærkningerne, kan komme med i udbygningen, uden at man behøver at føle sig forfordelt i den ene eller den anden sektor.

Lis Groes: Allerstørst lige et par bemærkninger til det ærede medlem hr. Gottschalck-Hansen. Hvis det ærede medlem havde hørt en smule bedre efter i timen, ville han have hørt, at jeg udtrykkelig understregede, at mit nej i dag til hans forslag om at tage Haderslev først ikke var et nej hverken til Sønderjylland eller til Haderslev, ikke et definitivt nej. Det var en opfordring til at styre utålmodigheden en smule, indtil visse undersøgelser havde afklaret sagen lidt bedre.

Jeg vil gerne på mit partis vegne opfordre til at afvise det af det ærede medlem hr. Morten Lange stillede forslag til motiveret dagsorden. Det undrer mig så meget mere, at det ærede medlem hr. Morten Lange er kommet med et sådant dagsordensforslag i

[Lis Groes.]

dag, som han netop selv understregede, hvor vidt enigheden havde strakt sig i udvalgsarbejdet. Jeg er derfor en smule skuffet over, at vi skal have et sådant dagsordensforslag. Det ærede medlem ved, hvordan vi har arbejdet med betænkningen; det ærede medlem ved, hvilke vanskeligheder vi har haft, og jeg vil gerne på mit patis vegne henvise til denne betænkning, som jeg synes giver en rimelig afbalancering mellem interesserne fra syd og fra nord og fra Sjælland.

Henry Christensen: Det ærede medlem hr. Gottschalck-Hansen var så venlig eller fandt det fornødent at citere, hvad jeg havde sagt ved første behandling om ønskeligheden af allerede i forbindelse med det tredje universitet at overveje muligheden for en placering i Sønderjylland. Jeg har oven i købet selv i dag henvist til de udtalelser, jeg dengang fremsatte; men når det ærede medlem ønsker at understrege dem, tvinges jeg til at gøre den bemærkning, at dengang vi havde den drøftelse, savnede jeg det ærede medlems støtte til mine synspunkter; den havde måske båret nok så megen frugt.

Jeg vil i øvrigt gerne takke den højtærede undervisningsminister for de bemærkninger, han har gjort; de har bekræftet det resultat, vi nåede til i betænkningen. Jeg kan sige, at vi naturligvis er enige med ministeren i, at man både kan og skal begynde i det nordlige Jylland, inden man er færdig med udbygningen i det sydlige Jylland, formentlig også inden man er færdig med udbygningen i Odense. Det tror jeg dækker den almindelige opfattelse. Det, vi er nået frem til, og det, jeg tror er den afgørende realitet, det, som betyder noget i den fremtidige udvikling, er, at det er lykkedes os at forhandle os til enighed om det, som også er udtrykt i det, den højtærede minister nu sagde, at man er indforstået med at kunne begynde med det humanistiske fakultet i det sydlige Jylland. Det er det, vi har forhandlet os til rette om; det er det, som der er en realitet i, og det er det, som vi derfor i mit parti må tillægge afgørende og positiv vægt, og som jeg her på ny gerne vil understrege.

Dermed har jeg i virkeligheden også motiveret mit og mit partis standpunkt til det stillede dagsordensforslag. Hvis man stemte

for det dagsordensforslag, det ærede medlem hr. Morten Lange har stillet, ville virkningen blive, at det resultat, som vi har forhandlet os til rette om vedrørende den fremtidige udvikling, således som det er nedfældet i betænkningen, og således som den højtærede undervisningsminister nu har bekræftet det, ville være strøget. Det er naturligvis også det, det ærede medlem tilsigter. Men det ærede medlem har jo allerede i betænkningen haft lejlighed til at give udtryk for sine egne synspunkter, og det ærede medlem kan formentlig ikke have haft nogen som helst tro på, at han ved at stille et dagsordensforslag ville være i stand til at ændre det reelle forhandlingsresultat, som blev opnået i udvalget. Naturligvis vil vi ikke være indstillet på noget sådant, og dermed er vel det ærede medlems forslagsformål og videre skæbne også givet. Jeg anbefaler i hvert fald, at man stemmer imod.

Gottschalck-Hansen: Ja, det er jo gået, som man kunne vente under en debat af denne karakter, at repræsentanter for forskellige egne af landet har givet udtryk for deres, om jeg så må sige, egnsinteresser. Når man afskaffer det ene ting og arbejder videre med et etkammersystem, må naturligvis de folkevalgte repræsentanter i meget højere grad, end det før var tilfældet, også føle sig som repræsentanter for den egn, de er valgt af, men jeg mener dog at spore, at der i det høje ting er en udtalt interesse for, må jeg sige det således, at universitetet, det fjerde — det tredje er vi jo enige om — placeres i det sydlige Jylland.

Ministeren har i betænkningen afgivet løfte om, at man først går i gang med at opbygge et humanistisk fakultet også i Sydjylland. Nu går vort ændringsforslag jo ikke på dette; det går på Sønderjylland; det er forskellen. Der er givet udtryk for uhyre megen sympati for vore landsmænd i grænseområdet, og det ved jeg man har; det ved jeg også den højtærede minister har, men hvorfor så ikke tage skridtet fuldt ud og sige ja til, at det bliver bygget i Sønderjylland? Alle repræsentanter for amter og kommuner har ytret ønske om, at det placeres i Haderslev. Når den højtærede minister har bundet sig — og det er sagen; det fjerde universitet skal påbegyndes i det

[Gottschalck-Hansen.]

sydlige Jylland — synes jeg, det havde været helt all right, om ministeren kunne sige ja til vort ændringsforslag om placeringen i Haderslev.

Jeg skal ikke gentage den argumentation, jeg har fremført for denne placering, men vore landsmænd i dette område skal vide, at der også tænkes på dem og deres specielle problemer, og jeg synes, at der ud over de universelle opgaver, som henlægges til et universitet, er en ganske speciel opgave som kulturvogter og -værner i et grænseområde.

Jeg deler fuldt og helt ministerens bemærkning om, at man ikke kan fuldføre et universitet ét sted, uden at igangsættelse påbegyndes andre steder. Ministeren har også ved anden lejlighed sagt — og det er jeg også enig i — at man ikke kan have noget frit svævende enkelt fakultet, men at universiteterne skal udbygges. Dog behøver det ikke at være efter den læst, det system, som hersker i København. Der er allerede forskel på Københavns og Århus universiteter. Jeg mener f. eks. for at tage mit eget område, at der ikke skal flere teologiske fakulteter i Danmark; to kan sagtens klare den side af sagen. Der kan være andre ting, man kan se på, men det er enkeltheder.

Vi fastholder vore ændringsforslag og kan alene af den grund ikke stemme for den af det ærede medlem hr. Morten Lange foreslåede dagsorden. Vi mener, at vort forslag er saglig rigtigt, og at det viser en sømmelig hensyntagen til vore landsmænd, og det samstemmer faktisk med det, som langt det overvejende flertal i det høje ting i deres hjertes inderste mener. Når der ikke er nogen tidsfrist — og det har ministeren ret i; der er ikke nogen tidsfrist for, hvornår igangsættningen skal finde sted — kan jeg ikke se, at det kan være forbundet med aktuelle økonomiske konsekvenser, at man allerede nu i lovsform fastsætter, at det fjerde universitets første fakultet, et humanistisk, skal bygges i Haderslev.

Helge Larsen: Jeg skal ganske kort på min gruppes vegne anbefale at stemme imod den foreslåede dagsorden.

Morten Lange: Også denne gang skal jeg da gerne slå fast, at jeg er enig med den højtærede minister i de fleste af hans helhedsbetragtninger om helhedsplanlægning, også i de bemærkninger, han fremsatte om, at denne evindelige nummerering af universiteter formodentlig ikke var så forfærdelig ønskelig. Jeg tror, at det er ganske rigtigt. Disse bygningsværker vil i vid udstrækning komme til at skyde op samtidig.

Jeg skal til den højtærede ministers orientering gøre opmærksom på, at når jeg i mit dagsordensforslag har refereret til et eventuelt sjette universitet, er det fuldstændig på linje med dagsordensforslagets delegering af en undersøgelsesret til planlægningsudvalget, som mig bekendt skulle have en lejlighed til at udtale sig også om antallet. Men det er min egen fuldstændig faste tro, at det vil ende med seks, så det er ikke noget, der skiller os.

På den anden side bør man gøre det nogenlunde konsekvent, hvis man vil delegerer en bemyndigelse til at undersøge et område, men hvis nogen finder ud af, at nu er socialistisk folkeparti pludselig begyndt at prutte og gået ned til fem universiteter, er det de herrer og damer, der får denne opfattelse, som har taget fejl.

Så meget om det — og så endelig et par ord om, hvorfor jeg har stillet mit dagsordensforslag. Det er i virkeligheden ikke så uforståeligt, som det ærede medlem fru Lis Groes prøvede at gøre det til. Vi er i færd med halvvejs at lovgive gennem en betænkning. Som det ærede medlem hr. Gottschalck-Hansen så klart sagde, og som det ærede medlem hr. Henry Christensen også sagde det, har ministeren i realiteten bundet sig til, at det fjerde universitet skal ligge i Sydjylland og begyndes med et humanistisk fakultet. Sådan bliver den højtærede ministers udtalelse opfattet — og med nogen ret. Det strider ganske vist mod, hvad den højtærede minister også siger om helhedsplanlægning, jævnsides opbygning o. s. v. Det er for at få skabt klarhed i denne sag, at jeg har stillet mit forslag, og jeg har indtryk af, at vi står i den situation, at en tilsyneladende enig betænkning senere kan blive brugt til at fastholde, at der er truffet en afgørelse, og så kan man få en lang

[Morten Lange.]

diskussion om, hvad det egentlig var, der var afgjort.

Hvis det havde været en normal procedure ved et lovforslag, havde den sædvanlige procesmetode naturligvis været at stille ændringsforslag. Her har vi forsøgt på noget, der minder om at lovgive i betænkningens form. Det rimelige svar på det er naturligvis det stillede dagsordensforslag, som giver en anden løsning end den, betænkningen angiver. Jeg har ment det rigtigst at gøre det, og jeg er, hvad det angår, i mine motiver fuldstændig på linje med flere, der i denne sal har talt om spørgsmålet. Det ærede medlem hr. H. C. Toft har givet udtryk for nøjagtig samme generelle motiver som jeg, og flere andre af de repræsentanter, der har talt her, har motiveret deres indvendinger bogstavelig talt ord til andet med samme vendinger, som jeg har brugt, så hvis det høje ting stemmer efter meninger, ser jeg med stor sindsro hen til mit dagsordensforslags videre skæbne; så bliver den ikke så dårlig.

Birthe Wetlesen: Mit parti vil stemme imod socialistisk folkepartis dagsorden. Vi ønsker netop, at planlægningsudvalget skal have direktiver om, at det fjerde universitet påbegyndes i Sydjylland.

Undervisningsministeren (Helveg Petersen): Jeg skal blot sige til det ærede medlem hr. Gottschalck-Hansen, at jeg forstår egentlig ikke, hvorfor man mener, at der absolut nu skal tages konkret stilling til placeringen. Jeg mener, det må være rimeligt, at spørgsmålet nu undersøges på baggrund af de forhold, jeg nævnte for et øjeblik siden. Der er en mængde forhold, man grundigt må se på, før den lokale placering fastlægges.

Hvad angår det ærede medlem hr. Morten Langes betragtninger, kan jeg ikke se, at der er noget som helst urimeligt i, at man siger sådan, som jeg har gjort det, og sådan som det er sagt i betænkningen, at nu skal der arbejdes med dette problem; planlægningsudvalget er bundet til at arbejde med dette problem med henblik på at fremsætte et lovforslag om placeringen af det humanistiske fakultet i det sydlige Jylland. Så kan folketinget tage standpunkt til sagen, og så må man naturligvis frit tage stilling

til, hvorledes man vil gribe sagen an. Jeg kan ikke se, at der er noget som helst urimeligt i anvendelsen af denne fremgangsmåde.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslag om motiveret dagsorden af Morten Lange (se sp. 5609)

forkastedes med 117 stemmer mod 7; 5 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 2

forkastedes med 100 stemmer mod 24; 9 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 1 angående titlen betragtedes som

bortfaldet efter forkastelsen af ændringsforslag nr. 2.

Lovforslagets §§ 1-4 og dets overgang til tredje behandling

vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om godkendelse af „Kongeriget Danmarks Hypotekbank“s regnskab for regnskabsåret 1962-63.

(Udvalgets betænkning med tilhørende forslag til folketingsbeslutning findes i tillæg B. sp. 947).

Sagen sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Forslag til folketingsbeslutning, sålydende:

„Folketinget godkender „Kongeriget Danmarks Hypotekbank“s regnskab for tiden 1. april 1962-31. marts 1963“,

vedtoges uden afstemning.

Sagens overgang til anden (sidste) behandling

vedtoges uden afstemning.